SFĂTUITORUL — PUBLICAȚIE A DESPĂRȚĂMÎNTULUI HIDA—HUEDIN AL ASTREI

Încă de la înființare Astra și-a propus să mobilizeze toate forțele intelectualității pentru cultivarea sentimentului național, adunările acesteia de după 1861 cerînd tot mai insistent ca activitatea „să fie nemijlocit îndreptată asupra masei poporului român"[1]. Pentru realizarea acestui obiectiv a creat un sistem organizatoric mereu perfecționat, alcătuit din despărțăminte, cercuri și agenturi, pentru a se ajunge „în mai de aproape atingere cu poporul..."[2]. În acest scop în 1899 a luat ființă despărțămîntul Hida—Huedin[3].

Despărțămîntul a cuprins pe la 1910 membri din 80 localități de pe valea Almașului și din zona Huedinului, grupați în cercul Huedin și în cercul Hida. În acest an comitetul despărțămîntului avîndu-l ca președinte pe doctorul I. Tămașiu, și-a propus să dea curs îndrumărilor conducerii asociației: „inițierea de studii și editarea de publicații literare, științifice și artistice"[4].

Adunarea generală ținută la Hida în 23 octombrie 1910 a hotărît editarea unei gazete pentru românii din această zonă, publicație care „să fie abecedarul culturii românești la vetrele noastre"[5]. Comitetul despărțămîntului întrunit în ședința din 23 noiembrie 1910, ținută la Huedin a stabilit ca publicația să se numească „Sfătuitorul. Foaia poporală a despărțămîntului Hida—Huedin al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român".

Articolul inaugural, „Iubit popor românesc", preciza intențiile gazetei de a instrui populația din zona munților Vlădeasa spre „a lăți cunoștințele folositoare" întrucît „avem frumusețea, tăria și mintea ageră, să cîștigăm și învățătura, cultura de lipsă, ca astfel să fim vrednici fii ai strămoșilor noștri"[6].

La scurt timp, presa română și maghiară din Transilvania a luat act de apariția publicației. Gazeta Transilvaniei aprecia că „întîia oară

---

[1] *Telegraful Român*", nr. 64, 1880.
[2] *Transilvania*, nr. 8, oct. 1897, pag. 134.
[3] Din inițiativa lui A. Munteanu din Huedin. E. Măcelariu din Aghireș, E. Popa din Hida.
[4] *Transilvania*, nr. 7, aug. 1897, pag. 169.
[5] *Sfătuitorul*, nr. 1, ian. 1911, pag. 2.
[6] Idem.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

se întîmplă că un despărțămînt al Asociațiunii să-și creeze un organ cultural propriu. Faptul este vrednic de laudă și de imitat. Noi salutăm noua foaie și-i dorim viață lungă"[7].

Prin cele 18 numere ale *Sfătuitorului*, apărute în perioada ianuarie 1911—decembrie 1911, membrii de seamă ai despărțămîntului, învățători, medici, preoți, funcționari ai băncii Vlădeasa din Huedin, și-au făcut cunoscute năzuințele și acțiunile inițiate pentru a ridica cunoștințele și conștiința populației, ședințele cercurilor, șezătorile literare, conferințele precum și activitatea celor două biblioteci din Huedin și Hida. Pe diverse căi s-au străduit să popularizeze activitatea despărțămîntului Astrei, să coopteze noi membri și să realizeze obiective instructiv-educative pentru populația românească din zonă, întrucît regimul dualist austro-ungar ducea o politică de deznaționalizare.

Printr-un șir de articole, publicația a încercat să reunească sub același drapel membrii celor 80 de localități, în scopul realizării idealurilor naționale. Nu fără riscuri și amenințări din partea autorităților, ca cele ale tribunalului din Cluj[8], s-au scris articole cu un profund conținut patriotic, cum au fost: „Iubit popor românesc", „Anul nou cu bine", „Limba de maică", „Cum am fost, cum sîntem și cum o să fim", „Sub acuză", „Legea românească", „De la frații noștri din țară".

Plin de semnificații este articolul „Limba de maică", în care se subliniază că această limbă este o moștenire păstrată de la strămoși, o icoană a originii noastre și în același timp un mijloc de legătură, fiind „învățată de la maicele noastre, ea e înrădăcinată în sufletul, în inimile noastre și este cea mai scumpă comoară a noastră"[9]. Subliniind valoarea inestimabilă a limbii române, păstrată uneori cu jertfe, articolul atrage atenția că „sîntem datori să grijim de această avuție, care nu este numai a noastră, care trăim acum, ci este averea copiilor noștri, datori fiind să o lăsăm lor curată, nepătată"[10]. Într-adevăr, limba a demonstrat puterea ei de rezistență în fața tentativelor străine de a o desființa. Aceeași temă este reluată după două luni în articolul „Cum am fost, cum sîntem și cum să fim?", în care autorul de teama regimului nu și-a semnat numele, aduce ca argument cei 1800 de ani de cînd existăm ca popor și că de-a lungul acestei perioade unii au încercat „să ne ia limba și legea noastră strămoșiască, cele mai scumpe moșteniri ale noastre și iată acum după 1800 de ani neclătiți stăm"[11].

Pentru a rezista politicii de deznaționalizare, *Sfătuitorul* a îndemnat pe țărani să-și dea copiii la școală și să iubească patria și pămîntul. Din cauza acestor idei redactorul responsabil Emil D. Măcelariu a fost

[7] *Gazeta Transilvaniei*, nr. 285, din 1911.

[8] Tribunalul regesc din Cluj a acuzat pe E. Măcelariu, redactorul-responsabil că se ocupă de politică prin gazetă, așa cum rezultă din ședința ținută în septembrie 1911.

[9] *Sfătuitorul*, nr. 3, febr., 1911.

[10] Ibidem.

[11] *Sfătuitorul*, nr. 6, martie 1911.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

pus sub acuzație de tribunalul regesc din Cluj. De aceea, articolul „Sub acuză", dezvăluie: „Se vede că nici noi nu vom putea încuraja soarta tuturor gazetarilor români și nouă ne va fi dat să suferim pentru gîndul bun și dragostea ce o avem față de țăranul nostru. . ."[12].

Atitudinea curajoasă a publicației, care a continuat să ia poziție, a determinat tribunalul să-l achite pe autor[13].

Din cînd în cînd s-au strecurat articole în care răbufneau plîngeri, greutăți și necazuri, piedici în calea progresului românilor. În numărul său din ianuarie 1911, *Sfătuitorul,* făcînd bilanțul anului expirat arată că „nici anul acesta nu a fost mai bun pentru noi românii decît anii petrecuți"[14].

Exploatarea era demascată în articolul „Truda noastră — venitul altuia", în care prezintă pe țăran așezat la baza întregii societăți, recunoscîndu-se: „e adevăr netăgăduit că toată suflarea pămînteasă trăiește în rîndul întîi din munca lucrătorului de pămînt"[15].

Mai multe articole tratau aspecte ale originii și evoluției poporului român, despre daci și romani, datini și obiceiuri, prezintă personalități de seamă ale culturii, cu V. Alecsandri, M. Eminescu, Gh. Barițiu, I. Agîrbiceanu, O. Goga, etc.

Respectîndu-și titlul, publicația își propunea să dea sfaturi țăranilor, cum să-și lucreze pămînturile, cînd și cum să facă arăturile adînci, argumentează necesitatea extinderii culturii pomilor fructiferi, extinderea stupăritului, îngrășarea porcilor, păstrarea produselor agricole. De altfel și conferințele ținute la Almaș, Bercea, Baica, Călata, Dragu, Sînmihai, Zimbor și alte localități, popularizate și prin gazetă, poartă titluri ca: „Afunzirea arăturii de toamnă", „Sădiți nuci", „Despre stupărit", „Păstrarea poamelor", etc.

Printre membrii de frunte ai despărțămîntului s-au înscris învățătorii, de aceea, insistențele lor erau pe linia determinării țăranilor de a-și da copiii la școală. În acest scop au ținut conferințe în localitățile Mesteacăn, Fildu, Morlaca, Hodișu, Bercea, Rogojel și publică articole pe această temă. În februarie 1911 a fost dezbătută circulara primită de la Sibiu[16], în legătură cu organizarea cursurilor de alfabetizare a țăranilor care au rămas neștiutori de carte, iar în numărul următor s-a publicat articolul „Însemnătatea cititului", dezbătîndu-se proverbul „Ai carte, ai parte, n-ai carte, n-ai parte"[17].

În același număr, în articolul: „Zece porunci ale românului", cea de a patra era formulată astfel: „Tot românul să învețe carte, a scrie și a citi, a calcula, altcum este pierdut"[18].

---

[12] Idem, nr., 13—14, iul., 1911.
[13] Idem, nr. 17, oct., 191.
[14] Idem, nr. 2, ian., 1911.
[15] Idem, nr. 10, iun., 1911.
[16] Idem, nr. 3, febr., 1911.
[17] Idem, nr. 4, febr., 1911.
[18] Idem, nr. 5, mart., 1911.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

După alte șase numere tema a fost reluată sub titlul „Să învățăm, să lucrăm, să păstrăm și să asigurăm", formulînd maxima: „A învăța este cea mai însemnată faptă din viața omului"[19].

În luna următoare, în articolul „Despre învățătură", aceasta era justificată ca nevoie de căpetenie, astfel: „bătrînii albiți de greul vremii au zis că omului cu învățătură îi curge mintea din gură" sau „omul cu învățătură are patru ochi", „omul fără învățătură e ca o frunză pe apă, se duce încotro o duce valul"[20]. Sfătuitorul încearcă să convingă că omul fără învățătură „nu știe povestea trecutului, nu știe suferințele și durerile neamului, nu știe cine ne-a făcut rău, cine bine, cine ne iubește și cine ne dușmănește. Toți românii trebuie să cunoască pe Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Goga și alții care au turnat în versurile lor toată bucuria, toată durerea, patimile și visurile noastre, precum și faptele mari ale voievozilor noștri... Mai bine să faceți orice pagubă decît să rămîneți fără școală românească bună"[21].

În numărul său din decembrie *Sfătuitorul* a reluat problema arzătoare sub titlul „Ai carte, ai parte", subliniind: „Dacă voim ca neamul nostru să fie cinstit și mare, atunci să batem calea școlii unde se cultivă mintea, inima și iubirea de patrie, căci numai cel ce are carte, are parte"[22].

O latură importantă a activității despărtămîntului popularizată prin Sfătuitorul, a fost cea culturală. S-au organizat șezători literare, majoritatea în Huedin, pe teme ca: „Dragostea în poezia lui Eminescu"[23], „Patriotul V. Alecsandri", etc. Cu toate că au fost urmate de recitări și cîntece, seratele nu s-au bucurat de numărul dorit de ascultători.

Rubricile: „Foița Sfătuitorului", „Noutăți", „Sfaturi și învățături" au fost mai sărace, cu materiale mai puțin semnificative; în ele erau descrise ședințele, șezătorile, conferințele poporale, încercările literare, ca: „Vasile și Varvara", „Moțul cu pita cea domnească", etc. Creațiile sînt străbătute de o doză de tristețe, așa cum sînt spre exemplu versurile:

„Prindeți cu toții, boii-n jug,
Că astăzi mergem la plug
Să trudim și să arăm
Grîu curat să sămănăm
Ca să facem multă pîine
Ca s-avem de azi pe mîine"[25].

---

[19] Idem, nr. 10, iun., 1911.
[20] Idem, nr. 13—14, iul., 1911.
[21] Idem, nr. 15, aug., 1911.
[22] Idem, nr. 18, dec., 1911.
[23] Idem, nr. 8, mai, 1911.
[24] Idem, nr. 3, febr., 1911.
[25] Idem, nr. 4, febr., 1911.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

Mănunchiul de intelectuali care au editat *Sfătuitorul* nu i-au putut asigura o bază financiară solidă, contribuțiile insuficiente ale membrilor și prea micul aport al băncii de credit „Vlădeasa" din Huedin au determinat pe redactori să reînnoiască de cîteva ori în coloanele foii rugămintea de a se înscrie noi contribuabili, noi membri, noi susținători.

Negăsindu-i au încetat editarea publicației în decembrie 1911, considerînd că întreruperea nu este decît temporară. Dar a trecut mult timp și abia în 1925 au editat o nouă publicație, cu numele „Huedinul", care, în primul număr informa publicul despre aceleași intenții: „să trezească dorul de învățătură în masele largi ale poporului nostru și să păstreze pentru posteritate o parte din sufletul măreț al neamului nostru din părțile acestea"[26].

Dorințele, stăruințele și eforturile lor au pătruns în conștiința mulțimii, care le-a înfăptuit în anii epocii noastre.

NICOLAE ȘTEIU

SFĂTUITORUL — PUBLICATION DE LA FILIALE HIDA—HUEDIN DE L'ASTRA

(Résumé)

En 1910 la filiale Hida—Huedin de la société culturelle ASTRA a décidé d'éditer une publication propre — Sfătuitorul — (le Conseilleur) pour diffuser la culture parmi les roumains de cette région et pour s'opposer même par cette voie á la politique de dénationalisation du régime hungrois.

Par les 18 numéros parus dans la période Janvier-Décembre 1911, des instituteurs, des prétres et des fonctionaires de la vallée d'Almas et de la dépression de Huedin, ont cherché de cultiver l'amour pour la langue, pour l'histoire et pour la culture du peuple roumain, de determiner les paysans roumains d'envoyer leurs enfants á l'école et de mieux cultiver la terre.

La publication a popularisé l'activité de la filiale Astra, les fêtes folcloriques de la région et les essais littéraires des quelques membres.

En Decembre 1911, pour des raisons financières, la publication cesse sa parution.

[26] *Huedinul*, nr. 1, oct., 1925.

www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro